

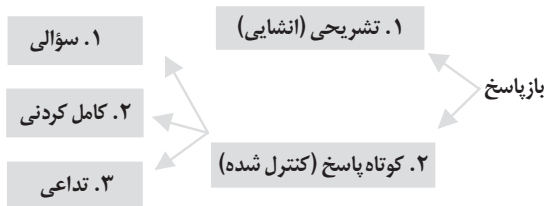
مقدمه

امروزه آزمون و ارزش‌یابی، بخش جدایی‌ناپذیر فرایند یاددهی و یادگیری است که با آموزش ارتباط تنگاتنگ دارد و به صورت مستمر انجام می‌گیرد. آزمون، روش یا وسیله‌ای است برای اندازه‌گیری ویژگی‌ها و صفات روانی دانش‌آموزان، با توجه به هدف‌های آموزش و پرورش به منظور هدایت یادگیری آن‌ها و وسیله‌ای برای تصمیم‌گیری به منظور شروع مراحل بعدی. هدف از برگزاری آزمون این است که مشخص شود، معلم و دانش‌آموزان تا چه اندازه به هدف‌های درس رسیده‌اند. بنابراین، در تهیه پرسش‌های امتحانی، نخستین گام شناخت هدف‌های کلی، جزئی و رفتاری هر درس، و گام دوم، دقت در طراحی و چگونگی تنظیم سؤالات است.

با استفاده از آزمون می‌توان، اطلاعاتی در مورد میزان آموخته‌های دانش‌آموزان از مطالب تدریس شده در کلاس جمع‌آوری کرد. این وسیله شامل مجموعه‌ای سؤال است که در امتحانات پایانی آن‌ها را

به دو دسته‌ی کلی تقسیم می‌کنند: ۱. سؤال‌های بازپاسخ؛ ۲. سؤال‌های بسته‌پاسخ.

با استفاده از این دو دسته سؤال می‌توان ۱۳ نوع سؤال متفاوت طراحی کرد. سؤال‌های بازپاسخ به آن دسته از سؤال‌هایی گفته می‌شود که پاسخ مورد نظر را دانش‌آموز باید فراهم کند. انواع این سؤال‌ها در نمودار ۱ نشان داده شده است.

نمودار ۱. انواع سؤال‌های بازپاسخ

قواعد طراحی سؤال‌های امتحانی

صدیقه جلالی

دبیر علوم اجتماعی منطقه ۱۹ تهران

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مرکز ملی علوم انسانی

در «سؤال باز پاسخ»، دانش آموز می تواند مطلب و ماهیت کلی یک عملکرد را شرح دهد، اجزای متشکله ی یک شکل را بنویسد، نتایجی را تفسیر و راه حل های احتمالی را پیشنهاد دهد، و نقطه نظرهای شخصی خود را بیان کند. این گونه اعمال توأم با نوعی مهارت فکری هستند و به همین دلیل، از این دسته از سؤال ها برای سنجش مهارت های فکری استفاده می شود و نسبت به سؤال های بسته پاسخ دشوارتر هستند.

«سؤال بسته پاسخ» به سؤال هایی می گویند که دانش آموز از بین پاسخ های پیشنهادی، پاسخ یا پاسخ های صحیح را انتخاب می کند. انواع این سؤال ها در نمودار ۲ نشان داده شده است.

۴. تصحیح پاسخ سؤال های این نوع آزمون ها نسبت به تصحیح سؤال های صرفاً باز پاسخ، خستگی کمتری را برای مصحح به همراه دارد.

نکات مورد توجه در تنظیم سؤال های باز پاسخ و بسته پاسخ در آزمون های پایانی

۱. قبل از تنظیم سؤال ها ضروری است، جدول بودجه بندی کتاب درسی که شامل هدف هر درس، خلاصه ای از محتوا، درصد پرسش ها و تعداد آن هاست، آماده شود.
۲. هنگام چینش سؤال ها در برگه ی آزمون، ابتدا باید مجموعه ی

نمودار ۲. انواع سؤال های بسته پاسخ

سؤال های بسته پاسخ را قرار داد و سپس دسته سؤال های باز پاسخ را. این کار کمک می کند، چینش سؤال ها از آسان به دشوار باشد. ضمن آن که دانش آموزان در پاسخ گویی به سؤال ها تمرکز بیش تری خواهند داشت.

۳. هر سؤال باید به اندازه گیری هدف رفتاری معینی که قابل مشاهده و اندازه گیری باشد، بپردازد.
  ۴. زمان معینی را برای پاسخ گویی به سؤال های بسته پاسخ در نظر بگیرید (حداقل یک دقیقه برای هر سؤال).
  ۵. تهیه ی پاسخ نامه و کلید سؤال ها باید قبل از تصحیح و هم زمان با طرح سؤال، به صورت فهرست کاملی از تمامی مطالبی که انتظار می رود دانش آموزان در پاسخ بنویسند، تهیه شود و برای هر کدام با توجه به اهمیت آن، نمره منظور گردد.
  ۶. پاسخ نامه ی سؤال های بسته پاسخ را رأس زمان تعیین شده جمع آوری کنید. سپس از دانش آموزان بخواهید، به سایر سؤال ها پاسخ دهند. به این ترتیب، احتمال تقلب پاسخ سؤال های بسته پاسخ کاهش می یابد.
  ۷. پرسش ها طوری نوشته شوند که خواندن آن ها آسان باشد (خط خوانا، رعایت فاصله و ذکر علائم لازم مثل نقطه، علامت سؤال و...) و از گمراه کردن دانش آموزان پرهیز شود.
- در ادامه به توضیح هر یک از انواع سؤال ها با ذکر مثال می پردازیم.

از آن جا که در مجموعه ی سؤال های بسته پاسخ، سؤال و جواب، هر دو در اختیار دانش آموز است، اگر دانش آموز روی مطالب درسی مطالعه ی کافی نیز نداشته باشد، با استفاده از عامل حدس و گمان می تواند، برخی از پاسخ های صحیح را انتخاب کند. این دسته از سؤال ها بیش تر برای سنجش دانستنی ها (دانش) مورد استفاده قرار می گیرند. هم چنین از نظر دشواری، معمولاً در دسته سؤال های آسان قرار دارند. اما بهترین آزمون، آزمونی است که شامل انواعی از هر دو دسته سؤال باشد. البته منظور این نیست که در هر آزمون، از هر ۱۳ نوع سؤال با هم استفاده شود. بلکه بهتر است، به صورت متنوع در هر آزمون، سه یا چهار نوع سؤال (از مجموعه سؤال های باز پاسخ و بسته پاسخ) طراحی شود؛ به دلیل آن که:

۱. با استفاده از سؤال های بسته پاسخ، مفاهیم (هدف های گسترده تری را می توان سنجید.
۲. همه ی دانش آموزان، اعم از گروهی که در پاسخ دادن به سؤال ها بسته پاسخ دارای مهارت هستند و گروهی که در پاسخ دادن به سؤال های باز پاسخ توانایی بیش تری دارند، تا حدودی از شانس یکسانی در پاسخ گویی به سؤال ها برخوردار می شوند.
۳. با قرار دادن سؤال های باز پاسخ در ادامه ی سؤال های بسته پاسخ، می توان مهارت های فکری دانش آموزان را نیز ارزیابی کرد.

انواع سؤال‌های باز پاسخ

الف) تشریحی

در این مجموعه از سؤال‌ها، هیچ‌گونه محدودیتی برای آزمون شونده منظور نمی‌شود و او عملاً آزاد است، هر طور که مایل باشد، پاسخ خود را بپرواند و سازمان دهد. در این آزمون‌ها، آزمون شونده از نظر زمان و مقدار پاسخ محدودیتی ندارد. قواعد تهیه‌ی سؤال‌های تشریحی به این شرح است:

۱. برای ارزش‌یابی هدف‌های بالای حیطه‌ی شناختی، از این پرسش‌ها استفاده می‌شود و به این لحاظ، بیشترین کاربرد را در امتحانات مستمر دارند. اما در امتحانات پایانی، به لحاظ پاره‌ای محدودیت‌ها، کاربردی ندارند.

۲. از سؤال‌های انتخابی استفاده نشود، زیرا مقایسه‌ی آزمون‌دنی‌ها را دشوار می‌کند.

۳. سؤال‌ها باید با دقت و وضوح نوشته شوند تا به صورت‌های متفاوت تفسیر نشوند.

یکی از مهم‌ترین مشکلات این‌گونه سؤال‌ها، ذهنی بودن نمره‌گذاری آن‌هاست، بنابراین، صرفاً زمانی از این مجموعه سؤال‌ها استفاده کنید که برای بررسی دقیق پاسخ‌های دانش‌آموزان، از هر نظر آمادگی کامل داشته باشید.

ب) کوتاه پاسخ (کنترل شده)

آزمون کوتاه پاسخ، مجموعه‌ای از پرسش‌های مختصر است که غالباً برای سنجش هدف‌های آموزشی سطح پایین مطرح می‌شوند. پاسخ این مجموعه از سؤال‌ها می‌تواند از یک کلمه و عبارت، تا یک پاراگراف باشد. به عبارت دیگر، هرگاه مرز پاسخ‌گویی را برای دانش‌آموز مشخص کنید، سؤال از نوع کنترل شده است. انواع این سؤال‌ها به شرح زیرند:

۱. **سؤالی یا پرسشی:** متن این مجموعه از سؤال‌ها به صورت پرسشی تهیه می‌شود.

مثال:

۱. منظور از اندیشه‌ی بازگشت به خویش و احیای چیست؟ (۴ سطر)

۲. هر فرد با زندگی در اجتماع به تصوری از خود و آنچه باید بشود، دست می‌یابد. به این تصور چه می‌گویند؟

قواعد تهیه‌ی سؤال‌های پرسشی به این شرح است:

۱. صورت سؤال را طوری بنویسید که به پاسخ مشخص نیاز داشته باشد. چنان‌چه به دلیل وجود پاسخ‌های مشابه و گنگ بودن متن سؤال، پاسخ مورد نظر طراح برای دانش‌آموز مشخص نباشد، هر یک از پاسخ‌های احتمالی را که آزمون

شونده ارائه کرده باشد، باید پذیرفت و نمره‌ی کامل را به او داد.

۲. سؤال را بدون نقل مستقیم جملات کتاب بنویسید. نقل مستقیم جملات در سؤال، دانش‌آموز را به شدت به سمت حافظه‌پروری سوق می‌دهد.

۳. بهتر است به جای استفاده از کلمه‌ی پرسشی «چرا»، از عبارت‌های «به چه دلیل» یا «به چه علت» استفاده کنید.

۲. **کامل کردنی:** در این نوع، سؤال به صورت یک جمله‌ی ناقص نوشته می‌شود و پاسخ کوتاه، جمله را کامل می‌کند. آزمون شونده باید پاسخ سؤال را در جای خالی که معمولاً با نقطه چین مشخص می‌شود، بنویسید.

مثال:

۱. به اموری که برای گروه اهمیت دارند..... می‌گویند.

۲. اساس روابط اقتصادی..... است که در روابط دوستی نقش ندارد.

۳. در شکل‌گیری نیازها.....

پذیرش و ایفای نقش

؟

آشنایی با نقش

۴. کدام مورد می‌تواند مراحل یکی شدن فرد با نقش را به طور صحیح مشخص کند؟

قواعد تهیه‌ی سؤال‌های کامل کردنی به این شرح است:

۱. تنها کلمه‌های مهم را حذف کنید.

۲. در یک جمله، تعداد زیادی جای خالی قرار ندهید.

۳. جای خالی تا حد امکان در قسمت پایانی سؤال قرار گیرد.

به این ترتیب، آزمون شونده می‌تواند پیش از رسیدن به جای خالی، از موضوع مورد سؤال اطلاع کامل کسب کند.

۴. از کاربرد اشارات دستوری و موارد دیگری که جواب را مشخص می‌کند، خودداری کنید.

۵. صوت سؤال را با نقل عین جملات کتاب ننویسید. این کار دانش‌آموزان را به حفظ مطالب و جمله‌های کتاب تشویق می‌کند.

۳. **تداعی:** در این نوع، پاسخ یک مفهوم تشخیص داده و یا تداعی می‌شود. به عبارت دیگر، به سؤالاتی گفته می‌شود که تنه‌ی

سؤال به صورت سؤالی یا کامل کردنی ارائه نمی شود، بلکه به صورت یک جمله ی امری است و دانش آموز با دیدن قسمتی از سؤال، پاسخ آن را به خاطر می آورد.

مثال: نام های دیگر این مفاهیم را بنویسید:

● الگوی عمل: .....

● آرمان اجتماعی: .....

● جامعه پذیری: .....

انواع سؤال های بسته پاسخ

سؤال های بسته پاسخ، مجموعه ای از سؤال های عینی هستند که هنگام تصحیح، نظر شخص هیچ گونه دخالتی در نمره ی دانش آموز ندارد. شرایط مساعد برای استفاده از سؤال های بسته پاسخ به شرح زیر است:

۱. زیاد بودن دانش آموزان یا امکان استفاده ی دوباره از آزمون؛
۲. نیاز به اخذ نتایج معتبر در زمان کوتاه؛
۳. نیاز به اندازه گیری بی طرفانه و بدون خطای هاله ای؛
۴. آمادگی بهتر برای طرح سؤال های عینی؛
۵. داشتن وقت کافی برای تهیه ی سؤال های عینی و نیاز به اعلام نتایج در زمان نسبتاً کوتاه؛
۶. مطرح بودن هدف هایی که تنها به وسیله ی آزمون های عینی قابل اندازه گیری هستند.

انواع سؤال های بسته پاسخ عبارت اند از:

الف) سؤال های صحیح- غلط

این سؤال ها دو گزینه ای هستند و برای هر یک، تنها دو پاسخ موجود است. انواع این مجموعه سؤال ها عبارت است از:

۱. صحیح-غلط: متن آن ها به صورت جمله ی خبری نوشته می شود. دانش آموز، صحیح یا غلط بودن هر سؤال را با علامت ✓ مشخص می کند.

مثال:

۱. شغل، یکی از راه های بروز خلاقیت است. ص □ غ □
۲. رسانه های گروهی جزء نظام سیاسی کشور نیستند. ص □ غ □
۲. بلی-خیر: متن آن ها باید به صورت پرسشی نوشته شود. بنابراین، معمولاً این نوع سؤال با کلمه ی «آیا» شروع می شود.

مثال:

- بله خیر
۱. آیا نظام قانونی همان نظام خودکامه است؟ □ □
  ۲. آیا هدف تشکل های مدنی دست یابی به قدرت است؟ □ □

۳. اصلاحی: در این نوع سؤال، به آزمون شونده جمله یا متنی داده می شود که در آن غلط یا غلط هایی وجود دارد. دانش آموز باید مورد یا موارد اشتباه را پیدا کند، آن را خط بزند و کلمه ی صحیح را بنویسد.

مثال:

۱. در جوامعی که معیارهای اکتسابی در برخورداری، عنصر اصلی تلقی می شوند و معیارهای انتسابی در مرتبه ی دوم اهمیت قرار دارند، معمولاً مسیر ارتقا و تحرک، محدود یا مسدود است.

۲. هرچه به زمان کنونی نزدیک تر می شویم، سهم دانش آموز در برخورداری از مزایا کمتر می شود.

۴. خوشه ای: به آن، سؤال چند صحیح-غلط نیز می گویند. تنه ی سؤال به صورت یک جمله ی ناتمام است و به دنبال آن، تعدادی جواب قرار می گیرند. به این ترتیب، هریک از جواب های پیشنهادی باید به عنوان صحیح یا غلط مورد قضاوت قرار گیرد.

مثال:

● صحیح یا غلط بودن هر جمله را با علامت ✓ مشخص کنید.

بی کاری: صحیح □ غلط □

۱. به رشد جمعیت بستگی دارد. □ □

۲. به ترکیب جنسی جمعیت بستگی دارد. □ □

۳. به اتوماسیون بستگی دارد. □ □

۴. در مهارت بی تأثیر است. □ □

قواعد تهیه ی سؤال های صحیح-غلط به این شرح است:

۱. متن عبارت ها یا جملات را واضح و روشن بنویسید.
۲. از به کار بردن عبارت های منفی اجتناب کنید.
۳. از عبارت های برگرفته از متن کتاب استفاده نکنید.
۴. اطمینان پیدا کنید که هر عبارت قطعاً صحیح یا غلط است.
۵. عبارت های صحیح یا غلط در آزمون را تا حد امکان از نظر طول یکسان کنید.
۶. از اشارات کلامی که هدایت کننده ی پاسخ هستند، خودداری کنید.
۷. جمله هایی را به کار ببرید که درست یا غلط بودن آن ها برای کسانی که موضوع سؤال را یاد گرفته اند، آشکار باشد.
۸. از کاربرد کلماتی مانند «همه، بعضی وقت ها، غالباً، هرگز و...» خودداری کنید.
۹. بهترین موارد استفاده از سؤالات صحیح-غلط، بخش هایی از کتاب هستند که به دسته بندی مفاهیم گوناگون می پردازند.

ب) سؤال‌های جورکردنی

شکل تغییر یافته‌ای از سؤال‌های چندگزینه‌ای هستند. در این نوع سؤال، دو ستون وجود دارد: یکی معرف پرسش‌ها، و دیگری نشان‌دهنده‌ی پاسخ‌ها. مناسب‌ترین موارد استفاده از این نوع سؤال، جور کردن افراد با اقدامات یا اختراعات آن‌ها، تاریخ‌ها با رویدادها، علت‌ها با معلول‌ها، اصول با کاربردها، نمادها با معانی آن‌ها و... است. از آن‌جا که پاسخ دادن به این سؤال‌ها زمان زیادی لازم ندارد، تعداد زیادی از آن‌ها را می‌توان در یک زمان معین مورد استفاده قرار داد. به این ترتیب، نمونه‌ی تقریباً بزرگی از محتوای درسی هدف یادگیری، تحت پوشش قرار می‌گیرد. باید توجه داشت، اگر این سؤال‌ها به دقت تهیه نشوند، ممکن است دانش‌آموزان را به یادگیری مطالب سطحی و غیرعمقی سوق دهند. معمولاً سؤال‌های جورکردنی که توسط معلمان طراحی می‌شوند، دارای معایب زیر هستند:

۱. ابهام در راهنمایی و مبهم بودن پرسش‌ها؛

۲. طولانی بودن پرسش‌ها و پاسخ‌ها؛

۳. ناهمگون یا مبهم بودن پاسخ‌ها؛

۴. استفاده از نشانه‌های هدایت‌کننده‌ی دانش‌آموزان به پاسخ صحیح.

انواع سؤال‌های جورکردنی عبارت‌اند از:

- (۲) . گروه ب) برجستگی که جایگاه فرد را در میان گروه تعیین می‌کند.
(۳) . نقش ج) افراد و خانواده‌هایی که دارای رتبه‌ی مشابه هستند.
د) مجموعه نقش‌هایی که حفظ تعادل جامعه را به عهده دارد.

قواعد تهیه‌ی سؤال‌های جورکردنی به این شرح است:

۱. جفت کلمات، جملات و... را باید متجانس نوشت. برای مثال، اگر یک ستون شامل عناصر است، ستون دیگر فقط باید شامل نمادهای عناصر باشد. بنابراین، مطالب پراکنده و غیرمرتبط را نمی‌توان در مجموعه سؤال‌های جورکردنی قرار داد.
۲. دست کم یکی از دو ستون باید از کلمات یا جمله‌های کوتاه تشکیل شود. بنابراین، هرگز جملات طولانی را در هر دو ستون قرار ندهید.

۳. هر سؤال جورکردنی نباید بیش از ۱۰ تا ۱۲ پاسخ پیشنهادی داشته باشد. سؤالی که بیش از ۱۲ پاسخ داشته باشد، تقریباً مبهم خواهد بود. توجه داشته باشید، هرچه دانش‌آموز در سطوح پایین‌تر تحصیلی باشد، تعداد پاسخ‌های پیشنهادی نیز باید کاهش یابد.
۴. تعداد پاسخ‌ها باید بیشتر از تعداد لازم باشد تا پاسخ‌های خودبه‌خود پیدا نشود.

۵. بهتر است پاسخ‌ها به ترتیب معینی (الفبایی، نزولی یا

ستون اول	ستون دوم
۱- جنگ‌های صلیبی	ادبیات
۲- آثار تخت جمشید	ارزش‌ها و باورها
۳- آثار سعدی	میراث فرهنگی
۴- اعتقاد به نژاد پرستی	تاریخ

۱. ساده: در این دسته از سؤال‌ها، هر پرسش یک پاسخ دارد که

به وسیله‌ی یک خط به یکدیگر متصل می‌شوند.
مثال:

- کدام یک از ملاک‌های تمایز بخش هویت جمعی (ستون دوم)، با مصداق‌های ستون اول هماهنگی دارد.

۲. رده‌بندی: در این نوع سؤال، یک پاسخ را می‌توان بیش از یک بار به کار برد. بنابراین، تعداد پرسش‌ها می‌تواند بیشتر از تعداد پاسخ‌ها باشد.

مثال:

- هر یک از مفاهیم سمت راست، با تعاریف سمت چپ ارتباط دارند. حرف یا حروف مرتبط را داخل پرانتز بنویسید.

- (۱) . قشر الف) افرادی که خود را ما تلقی می‌کنند و تعامل پایدار دارند.

ج) سؤال‌های چندگزینه‌ای

سؤال چندگزینه‌ای از یک مقدمه یا متن اصلی، چندگزینه‌ای انحرافی و گزینه یا گزینه‌های کلید تشکیل شده است. آزمون شونده، از میان گزینه‌های پیشنهادی، پاسخ یا پاسخ‌های صحیح را انتخاب می‌کند. تهیه‌ی سؤال‌های چندگزینه‌ای، به تخصص، دقت و حوصله‌ی بیشتری نسبت به سایر سؤال‌ها نیاز دارد. به همین دلیل، متخصصان ارزش‌یابی پیشنهاد می‌کنند، این سؤال‌ها سه یا چهار هفته قبل از برگزاری آزمون تهیه شوند و در مدت زمان باقی مانده، به رفع اشکالات احتمالی آن‌ها پرداخته شود.

انواع سؤال‌های چندگزینه‌ای عبارت‌اند از:

۱. تک‌گزینه صحیح: ساده‌ترین نوع سؤال‌های چندگزینه‌ای است. در این نوع سؤال، تنها یکی از گزینه‌ها درست است و بقیه کاملاً غلط هستند.

مثال:

۱. احساس مثبت نسبت به ویژگی‌هایی که فرد خود را با آن‌ها می‌شناسد یا دیگران او را به آن‌ها می‌شناسند، با عنوان ..... یاد می‌شود.

الف) هویت (ب) تعهد
ج) تعلق (د) خلاقیت

۲. بهترین گزینه‌ی صحیح: در این نوع سؤال، همه‌ی گزینه‌ها درست هستند، اما یکی از آن‌ها صحیح‌ترین پاسخ است. بنابراین لازم است، در راهنمای سؤال برای آزمون‌شوندگان توضیح دهید که تمام گزینه‌ها را بخوانند و سپس پاسخ صحیح را انتخاب کنند. در صورتی که این راهنمایی وجود نداشته باشد، دانش‌آموز با دیدن اولین گزینه‌ی صحیح، آن را برمی‌گزیند و از خواندن سایر گزینه‌ها صرف‌نظر می‌کند.

مثال:

● ریشه‌ی تراکم قدرت را عمدتاً در چه عاملی باید جست‌وجو کرد؟

الف) هوش (ب) قدرت بدنی
ج) نظام فرهنگی (د) نظام اجتماعی

۳. چندگزینه‌ی صحیح: در این نوع سؤال، تعداد گزینه‌ها لزوماً ۲، ۳ یا ۵ گزینه نیست، بلکه می‌تواند بیشتر از پنج گزینه باشد و پاسخ صحیح نیز می‌تواند بیشتر از یک گزینه باشد.

مثال:

● چرا همواره تعداد حزب‌های سیاسی اندک، اما تعداد تشکلهای مدنی زیاد است؟

( ) الف) زیرا حزب تحت فشار قشرهای برخوردار قرار دارد.

( ) ب) زیرا حزب به برنامه و راه‌های مشخص تحقق برنامه نیاز دارد.

( ) ج) زیرا فعالیت‌های حزبی در جامعه رواج و عمومیت ندارد.

( ) د) الف و ب

( ) ذ) تشکلهای مدنی همانند تشکلهای سیاسی در صدد کسب قدرت هستند.

قواعد تهیه‌ی سؤال‌های چندگزینه‌ای به این شرح است:

۱. سعی کنید، هر سؤال یک هدف آموزشی را اندازه بگیرد.

۲. سؤال‌ها کاملاً واضح و روشن نوشته شوند و از عبارات و کلمات قابل فهم برای آزمون‌شوندگان استفاده شود.

۳. از تکرار مطالب در گزینه‌ها خودداری کنید.

۴. مطالب اصلی سؤال را به طور کامل در تنه‌ی سؤال بنویسید تا به این ترتیب، ذهن آزمون‌شونده با سرعت بیش‌تری اندیشه‌ی اصلی مورد سؤال را درک کند و بداند که سؤال به چه مطلبی مربوط است.

۵. همه‌ی گزینه‌ها باید متجانس و به موضوع واحدی مربوط باشند.

۶. در سؤالات منفی، ترتیبی دهید که کلمات منفی برجسته جلوه داده شوند.

۷. گزینه‌های هر سؤال باید به گونه‌ای نوشته شوند که از نظر دستور و جمله‌بندی به نحو درست مکمل متن سؤال باشند.

۸. از نوشتن سؤال‌هایی که در آن‌ها متن سؤال منفی و گزینه‌ها هم منفی هستند، یعنی منفی مضاعف، بپرهیزید.

۹. تا حد امکان از کاربرد عبارت‌هایی مانند: «همه‌ی آن‌چه در بالا گفته شد»، «تمامی موارد فوق»، «گزینه‌های الف، ب و ج و هیچ‌کدام» خودداری کنید.

۱۰. طول گزینه‌ی درست در سؤال‌های متفاوت نباید یکسان باشد.

۱۱. در سؤال‌هایی که تنه‌ی آن‌ها جمله‌ی ناتمام است، جای خالی را در قسمت آخر جمله قرار دهید.

۱۲. محل قرار گرفتن گزینه‌ی کلید در میان گزینه‌ها را، به صورت تصادفی انتخاب کنید.

منابع:

۱. سیف، علی‌اکبر (۱۳۷۶). روش‌های اندازه‌گیری و ارزش‌یابی آموزش. نشر دوران. تهران.
۲. موسوی، فرشته (۱۳۸۳). چهارگام اساسی در ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی. نشر عابد. تهران.
۳. دوره‌ی ضمن خدمت طراحان سؤال، ۱۳۸۲، منطقه‌ی ۱۹.
۴. هومن، حیدرعلی (۱۳۷۲). اندازه‌گیری روانی و تربیتی و فن تهیه تست. انتشارات پارسا. تهران.

5. <http://mamgani-Persiablog.com>